

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Victorii Explicationes suarum in Catonem, Varronem, Columellam Castigationum

Vettori, Pietro

Lvgdvni, 1542

Petri Victorii In Colvmellae, De Re Rvstica, libros, castigationes.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12981

Quum igitur manu scripti tam diuersi sint, uereor ne hic aliquod mendum lateat.

213 Vt suam pecuniam, &c. Manu scripti omnes quos uidi, Vel ut suam. Plura etiã erant in iisdem libris à com-
muni lectione discrepantia. Sed adeo maculosa, ut magis potuerint impedimento, quàm auxilio esse ad locos, si qui uitiosi sunt, purgandos: quare finem hic faciam.

P E T R I V I -
C T O R I I I N C O L U M E L -
L A E, D E R E R V S T I C A,
libros, castigatio-
nes.

NEC nulla, nec multa in Columella emen-
dauit: neq; enim tantum studium in eo re-
stituendo, quantum in superioribus duo-
bus auctoribus posui, neq; tamen non co-
natus sum aliquid ei opis diligentia mea
afferre: quæ uariauerim maioris momenti hic adnotata
erunt: quorum autem codicum auxilio id fecerim, nunc
declarabo: duos enim habui, quorum alter in Diui Marci
bibliotheca seruatur, alter ab Augustinianæ familiæ soda-
libus, qui Diui Galli appellantur, possidetur. Priorem il-
lum Nicolaus Niculus, doctus, & accuratus uir, sua manu
exarauit, & quemadmodum suspicor è bono, & uetusto
exemplari exscripsit: habuit enim ille magnam librorum
copiam, & non paucos etiam ueteres auctores suo labo-
re, & opera descripsit: Hæ enim erant deliciae ipsius, &
in ijs se rebus oblectabat. Vt copiosus autem homo, & lo-
cuples,

cuples, summa in hoc studio cura posita, magnam supelle-
ctilem librorum sibi comparauit, quos postea omnes Mar-
ciane sodalitati testamento legauit. Omnibus igitur quot
potuit modis studiosis literarum prodesse uoluit: nam dum
uixit, totum penè in libris emendis patrimonium effudit:
& moriens, ut eorundem usibus paterent, in publico loco
ipso collocauit, curaq; honestissimorum, ac diligentissi-
morum hominum mandauit. Posterior liber in ampla
quondam & ipse bibliotheca seruabatur, quam ædifica-
rat, & plurimis antiquis monumentis refererat, Lauren-
tius Medices splendidus, & illustris uir, extra portam,
quam Diui Galli uulgò appellant, unde etiam sodales, qui
sacellum ab eodem ibi magnificè erectum procurabant,
uocati erant. Aedes autem sacra, & præclara illa sedes
librorum superiore bello euersa est: quòd Saluti ciuium
(ualde enim mœnibus urbis propinqua erat) officere
posse uidebatur: multitudo tamen librorum ab iisdem in-
tra urbem receptis custoditur: non tamen ut antea expli-
cati sunt, sed in arcis quibusdam seruantur. Inde igitur de-
prompsi antiquissimum Columelle uolumen literis, quas
Longobardas appellant, exaratum. Quæcunq; autem in
hoc scriptore menda correxi, auxilio horum duorum
exemplariorum correxi, quæ fortasse si accuratius
pertractarentur, possent etiam alijs maculis
delendis auxilio esse: non tamen illa adeo
fidelia inueni, ut sine alijs confirma-
tionibus auctoritatem eorum
sequi tutum esse iu-
dicarim.

*

i 4

E PRI

E P R I M O L I B R O
C O L V M E L E
L A E.

Ἡράκλειδης Ποντικός, εἰς μὴ γέτωρ κακὸς εἶν.
Heraclides Ponticus, disertus uir, magnusq;
philosophus, περὶ πολιτικῶν scripsit, nam
hoc etiam significauit Cicero, cum in epi-
stola ad Q. Fratrem de iudicio Sallustij loquens, quod de
suis de Rep. libris faciebat, inquit: Praesertim cum essem,
non Heraclides Ponticus, sed consularis: ille enim quam-
uis de Rep. administranda accuratè scripsisset, in publicis
rebus uersatus nunquam fuerat. Horum Heraclidis libro-
rum ἐπιτομὴν in Medicæa bibliotheca inueni: qui autem
excerpsit, maximè quæ de moribus institutisq; plurima-
rum gentium agerent, collegit. Vbi igitur de Cumanis,
qui Aeolidem incolebant, sermo est, docet consuetudinem
eos habuisse, ut uicini contra fures, latronesq; arma cape-
rent, & expilatis succurrerent: inde autem fit, inquit ille,
ut pauca admodum amittant: omnes enim una mente res
aliorum perinde, ac suas defendunt: unde nonnulli existi-
marunt hoc protulisse Hesiodū, cum cecinit, Sed neq; bos
unquam periret, nisi quis malum uicinū habeat. Respexis-
se enim eum ad hunc Cumanorum morem, quem egregiè
cognitum habebat: illinc enim oriundus erat. quod ipse
quoq; in Poëmate suo testatus est: ait enim, patrem ipsius
Dium relicta Cuma Aeolide in Bœotium agrum migrasse.
Eruditam, elegantemq; Hesiodij carminis declarationē ex
abditis Græcorum monimentis erutam, non incommodè
mihi uideor peruulgasse.

Pronuntiauit adhibendum modum. Verba hinc
Græca

Græca tollenda puto, nam Latinis uim illarum expressit Columella, nec in antiquis libris uestigium ipsorū uidetur. cum quibus uocibus Græci hanc sententiā proferrēt, quispiam in margine sui libri adscripsisset, librarius, aut corrector aliquis, operæ pretium se facere putauit, si ea huc inculcaret, ubi necessariae nullo modo sunt. Plinius etiam præceptū hoc Latinis uerbis enūtiavit lib. x viii. cap. vi. Imò hercule iudico, modū rerum omniū utilissimum.

E LIBRO II.

Sed quādoq; arabitur. Ambo manu scripti codices, Quandoq; , habent : formis antea excusi, Quandoq; : id quod non uno tantum hoc loco est, ut negligētia librarij hoc cōmissum esse uideri possit, sed nonnullis etiam alijs : ut in i i. libro, Quandoq; in usus prompserimus, integram lentem reperiemus. & in i i i. Quandoq; igitur uinitor hoc opus obibit: nam posterioribus his etiam duobus locis in impressis, Quandoq; , antea erat. Quādoq; igitur, non Quandoq; dixit Columella . Sed hoc alij quoq; boni auctores fecisse reperientur. Seneca certè sic locutus est : & si nonnulli locū apud eum maculosum putantes, ex Quandoq; , contrario ac nos cōsilio usi, Quandoq; fecerunt. Cū hæc scripsissem, accepi à Iosepo Iouio Lucensi, docto, & humano uiro, ueteris sanctitatis, ac modestiæ hominem, eundemq; præclaræ eruditionis iudicijq; , Tryphonem Chabrielem, putare, Q. Flaccum Quandoq; , pro Quandoq; sumpsisse, cū Poëticiæ artis præcepta tradens, inquit:

Sic mihi qui multum cessat fit Chærilus ille,
Quem bis terq; bonum cum risu miror : idemq;
Indignor quandoq; bonus dormitat Homerus.

Quæ enim pusilla res uidetur, non suo loco posita interruptio corrumpit elegantissimum sensum, & tantas tenebras offundit, ut in eo loco explicando plurimi nihil uiderint: eaq; doctum Poëtam, & magnum Homeri laudatorem, de principe ipso omnium Poëtarum dixisse crediderint, quæ profecto nunquam somniauit. Quemadmodum enim si fortè aliquid eruditum, elegansq; protulit Chærilus malus Poëta, ut portenti simile dicit se Flaccus mirari: ita etiam agrè ferre, ac stomachari, sicubi negligētior uisus est Homerus, qui tamen excusatione non careat: opere enim in longo fas est obrepere somnū. Eodem autē pacto alijs in locis idem Poëta locutus esse animaduertitur. Hæc noua eruditāq; Horatiani loci declaratio omitti à me non debuit: nam superiorē nostrā animaduersionē adiuuat, & ab ea quoq; si cōfirmatione ulla ipsa egebat, adiuuatur.

E LIBRO V.

Hanc arborem pleriq; existimant ultra milliarium sexagesimum. Theophrastus ex horum numero est, qui in v. i. libro de his quæ oriuntur è terra, inquit: Πδραπλήσιορ ἔρ τ συμβαῖνον τῶτο κ' ἐπὶ τ' ἐλαίας. ἔλε γὰρ ἔλε ἐκάνο οδοκῆ πριακροῖων σαδίωρ ἀπὸ θαλάσσης ἐπάνω φύεαθ. De thymo autem loquebatur.

Præcipuè Liuianæ, Africanæ. Cuncta ferè hæc ficorum genera appellat Athenæus δεπν. lib. 111. Callistrutia in primis miris laudibus in cœlū tollit: uerba ipsius hæc sunt: τῶρ ἡ ἐρ τῆ καλῆ ῥώμῃ καλισρυπῶρ καλυμένωρ σύκωρ, ἔ δ λυγκεύς ἐγκύατο δασορ ἐγὼ δξυεπίερθ' ἄρ ἐκρόνε πδρά πολὺ τῶ δμωνύμω: ποσάυτηρ ὑπόροχῆρ ἔχῆ ταῦτα τὸ σῦκα πρὸς τὰ ἐρ τῆ πάσῃ δικυμένη γινόμενα. ἐπαινεῖτ' ἡ καὶ ἄλλα σύκωρ γένη κατὰ τῆρ ῥώμῃρ γινόμενων. τὰ τε καὶ
 ρσῦμ

λευόμενα χῖα καὶ τὰ λιβιανὰ: ἐπὶ ἧ καὶ τὰ χαλκιδικά ὄνομαζόμενα ἢ τὰ ἀφεικανά.

E LIBRO VI.

Saliuati more demitti. Antea in excusis Saluiati, & hic, & pluribus alijs locis corrupte: in antiquis recte Saliuati. Saliuatum appellat, quod Apsyrthus, & alij qui de medicina equorum scripserunt, προπόσιμα uocant, & Saliuare, quod illi προποτίσσω. Crebrum autem hoc uerbum apud ipsos.

Muscus araneus, quem Græci μυγαλήν appellant. Ita ueteres libri habent, & ita sanè legi debet. Antea in excusis, σκυτάλην mendose: cum idem mendum Dioscoridis caput, quo de eo agitur, occupasset, studio ac diligentia Marcelli Vergilij eruditissimi, & optimi uiri sublatum fuit. Quin Græci μυγαλήν appellant, quem murem araneum Latini dixerunt, dubitari non potest. Plinius certè quæ Græci μυγαλήν tribuunt, muri araneo assignat: in libro enim x x i x. cap. i i i i. de mure araneo loquens, inquit: Est & contra morsum eius remedio terra ex orbita: ferunt enim non transiri ab eo orbitam, torpore quodam nature. Aelianus libro i i. cap. x x x v i i. περί μυγαλῆς: Ἐὰρ ἡ ἄσ ἀρμαβροχίαν ἐμπέση οἶονεὶ πέδῃ καὶ εἰληπῆς ἢ μάλα ἀφανῆ ἢ τέθνηκε. Ληχθέντι ἡ ὑπὸ μυγαλῆς φάρμακον ἐκείνο ἐκ τῆς τῆ προχῶν διαδρομῆς ἢ ψάμμου δρῶσα ἐπεπάδῃ τῶν δὴ γαλι καὶ ἔσωσε πδραχρῆμα.

Cum melleacapano. Ita emendaui, secutus fidem antiquorum codicum: in excusis, Attico. Qui mel quoddam acapnon appellari nesciebant, Attico, hic, ut arbitror, improbè scripserant: nam Acapno, legi debere, pluribus argumētis doceri posset. Quod enim Columella addit, uel
si id

si id non est, hoc etiã demonstrat: non enim facile erat mel acapnon inuenire. Plinius lib. x x i i i. cap. i i i i. Oculorum claritati confert, aliquid cum pari portione mellis acapni. Quod Mel acapnon esset, & cur ita appellaretur, idem etiam Plinius x v i. capite libri x i. declarauit. Apud ueterinariae scriptores huius quoq; mellis mētio est, maximè ad oculorum uitia pellenda.

Quod Græci uocant *εμβρυδακῆς*. Antiqua, & uera lectio: Græca dictio antea deprauata. Columellæ priora uerba ita, etiam sine testimonijs ueterum librorum, legendum esse probant: cū enim inquit, Extrahere cōceptum, & educere partum, uim Græci uerbi expressit.

E LIBRO VIII.

NE feles aut uiuerra perrepat. Ita emendauit ope ueterum codicum: excusi olim libri insulse Vipera habebant: quis enim audiuit unquam uiperã in sublimiores domus partes ascendisse? cū potius illa sub terra se abdere soleat, quemadmodum doctè cecinit noster Poëta,

Sæpe sub immotis præsepibus aut mala tactu

Vipera delituit, cœlumq; exterrita fugit.

Ita autem scripserunt qui, quid Viuerra esset, ignorabant. De Viuerris, & cur ita appellata, & quo munere gratæ hominibus esse soleant, docuit Plin. libri octauo l v. cap.

E LIBRO IX.

IN irriguo solo frutices amelli. Codex Longobardus, Virgineo: alter, Virgeneo. Receptam lectionem loco suo tenui: quid tamen in manu scriptis inuenirim, tegere nolui.

EX HORTVLO.

NE grauis hausturis tendentibus. Nicolaus Leonicus, magnæ eruditionis homo, hunc locum mendosum esse existimauit, & pro Tendentibus, Celonibus legi debere credidit. Iudicium autem suum de hac re fecit in commentarijs suis $\mu\eta\chi\alpha\upsilon\iota\kappa\alpha$ Aristotelis. Ipse manuscriptos libros cum excusis cōsentire inueni, nec uitium ullum receptam lectionem habere puto. Docti tamen uiri de hoc statuent: nam quod idem ita etiā locum Plinij è XIX. libro cap. IIII. corrigi debere putat, aliter illum emendatum esse existimo. In excusis libris sic legitur, Pertica, organisq; pneumaticis tollendo nō hausto rigando: in antiquis uero ita scriptum est, ut tuto emēdari posse opinor, Tollenonum haustu rigandos: est enim Tollenon, ut Sex. Pompeius docet, genus machine quo trahitur aqua: quare cum Latini scriptores uernaculam uocem haberēt, quæ id appositè significaret, nescio cur externa uti debuerint.

Iamq; saluari properet lactuca sopore. Olim excusi omnes sapore mendose, ut patet. Quis enim tam imperitus harum rerum, ut non uideat sopore legendum esse?

Quas educat aluus. Ita castigauit: appellauit autem hic Columella cæcas colubras, uentris lumbricos, non angues: ne quis autem falleretur, aperuit quas colubras intelligeret. Dioscorides etiā nasturtium pellere ipsos tradidit. Aluos, pro Aluus, scriptum erat: ut equos, auos, sæpe in uetustis monumentis nominandi casu.

E LIBRO XII.

NArdum Gallicum, costum, palma. Olim in excusis, Crocum: manu scripti, Cortum, Costum, coniectura è ueteribus uestigijs emendaui.

Qua

Qua utuntur ad cōdituras Allobroges. Plutar-
chus in v. libro symposiorum picati uini mentionē fecit,
et in magno honore Romæ habitum refert capite 111.
Καὶ τῶν ἰταλικῶν οἱ περὶ τῆς πᾶσης δικάντος ἐκ ἧς τῆς περὶ
βίωνων γαλατίας ὁ πυσίτης οἶνος κατακρίσεται, διαφερόν-
τως πινόμενος ὑπὸ ἑωμόων.

Et Glechoniten sic condire oportet. Olim excusi,
Glyciriziten deprauatè : ueteres libri hîc, ut in extremo
capite Glechoniten, rectè habebant.

Orbiculata Cæsiana. In excusis olim, Sestiana.
Cæsiana, in uetustis inueni, nam ita quoq; in titulo scri-
ptum erat. hîc enim aliud capitis principiū est, ita inscri-
ptum: De malis Cæsianis, Orbiculatis, Melimelis, Matia-
nis. Vnde etiā facilius credi potest, hanc uerā esse lectionē.

Aridum si dabis, exiguius dato. Ita è uetustis li-
bris scripsi. Exiguius, secunda collatione : quod quamuis
multis nouum sit, non tamē sperni, ac reici debet. V eteres
etiam Iurisperiti sæpe ita locuti sunt. lib. x x i x. Pan-
dectarum. L. cum aliter. Licet alij ualidioris uocis, alij exi-
guioris sunt. nec non lib. x x x. L. si ita sit adscriptum.
Et ait posse dici exiguius esse præstandum. sic enim in o-
ptimo exemplari scriptum est. Nam optimū Romani ser-
monis auctorem Lucretium Egregius, eadem ratione di-
xisse, manifestum est,

Nam nihil egregius quàm res secernere apertas
A dubijs.

Quia sæpe in hoc cōmentariolo ueteris scripturae, quæ est
in peruetusto libro Pandectarum, qui publicè in hac urbe
custoditur, mentionem feci, rectum esse censui semel, cuius
iudicio antiquam, ueramq; lectionem indagauerim, decla-
rare : non enim exemplar ipsum semper consului: sed ha-
bui

huius excusos formis libros, quos cum antiquis illis Angelus
 Politianus studiosè olim contulerat, eosq; quantum mihi
 commodum fuit, pertractavi: illi enim quoq; publici sunt.
 Eruditissimi igitur uiri labor magno me labore leuauit:
 qui quidem, ut erat diligens, & accuratus, hac librorum
 collatione mirifice delectabatur, & ita posse bonos aucto-
 res multis maculis purgari uere existimabat: quaecunq;
 itaq; in priscis exemplaribus inueniebat, in impressis sedulo
 annotabat: quod si diutius ille uixisset, & quæ mente de-
 stinauerat perficere potuisset, opera, sedulitasq; ipsius ma-
 gnos studiosis literarum fructus attulisset, multosq; qui
 postea huic muneri corrigendorum librorum necessariò in-
 cubuerunt, magna prorsus molestia liberasset: sed ea nunc
 omnia inchoata, imperfectaq; iacent: rarò enim ille quid
 sentiret ostendebat, sed ueterè tantum scripturam cum fi-
 de in suos codices transferebat: còmodius, ut opinor, tem-
 pus expectans, quo posset de his rebus maturè dijudicare.
 Mors tamè eum præuenit, nec quæ cogitauerat ad exitum
 perducere potuit: Libri uerò obitu ipsius dissipati sunt,
 pauciq; è magno numero inueniuntur. Si quis autè pro-
 pter acumen ingenij, & uariã Latinorum Græcorumq; scri-
 ptorum lectionè hoc præclarè facere potuit, ille ut opinor
 fuit: nam, ut aiunt, libros etiã legum illustrare suo studio,
 & industria cupiebat, & fundamèta iam huius sui laboris
 iecerat. Hoc tamen ab illo relictum, à doctissimo uiro su-
 sceptum, & magna ex parte confectum est.

E PALLADIO.

Πρασιόκοιδης. Et hæc quoq; olim corrupta uox erat:
 Πρασιαι, ut Græcorum Grammatici ostendunt, sunt
 αἱ τὴ κήπων λαχαρίας κόειδος, unde nomē compositū, bestio-
 las

Las significare satis notas, manifestum est: quare $\pi\rho\alpha\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$
 $\kappa\acute{o}\sigma\iota\delta\alpha\varsigma$ legendum arbitror. In Geoponicis tamen $\pi\rho\alpha\theta\iota\varsigma$
 $\kappa\acute{o}\sigma\iota\delta\alpha\varsigma$ scriptum est, tanquam à porro, quod Græci
 $\pi\rho\alpha\theta\iota\varsigma$ uocant, nomen illis inditum sit: eadem
 certè ratio earum necandarum illhic à
 Diophane, quæ hic à Palladio tra=
 ditur: ut uel Latinus à Græco,
 uel contra Græcus scri=
 ptor à Latino hoc
 remediū neces=
 sariò acce=
 perit.

*

F I N I S.